herpy

GECKOR

Mauritius lowland forest day gecko

Phelsuma guimbeaui

Phelsuma guimbeaui är en smaragdgrön dagaktiv gecko från Mauritius med röda fläckar och ränder på rygg och svans. Den blir högst 15 cm och klarar sig fint i ett förhållandevis litet terrarium, men den är hotad i naturen, och djuren i terrarier har därför värde som reservbestånd.

Familj: Gekkonidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**11-15 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Torrskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**40 × 40 × 60 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**24-30 °C**
Värmeplats	**30-42 °C**
Temperatur, natt	**16-22 °C**
Luftfuktighet	**40-80 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter, frukt, nektar och färdigfoder**
Hålls	**Parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**12-24 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**45-113 dagar** vid 23-31 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Starkt hotad (EN)**

Om arten

Phelsuma guimbeaui är en medelstor dagaktiv gecko med kort, kompakt kropp. När djuret är som bäst färgat är ryggen smaragdgrön och nacken ofta blåaktig, och på rygg och svans sitter röda till orangeröda fläckar, streck och tvärband. Svansspetsen kan vara turkosblå. Undersidan är vitaktig till beige, och på strupen sitter två eller tre mörka V-formade tecken, som dock kan vara mycket svaga eller helt saknas. Djuret kan mörkna kraftigt på några minuter så att det nästan ser svart ut, och ljusna igen. I terrarier med för lite ljus bleknar de röda teckningarna ofta till brunaktigt eller blekorange.

Hanarna blir upp till 15 cm inklusive svans, men är ofta mindre. Honorna blir 11-12 cm. Svansen utgör drygt hälften av längden. Könen har likadana färger och teckning, men vuxna hanar är längre, kraftigare och har ett tydligt bredare huvud. Hos hanarna sitter en rad förstorade fjäll med porer på undersidan av låren och framför kloaken, och hemipenisfickorna syns som utbuktningar vid svansroten. Vuxna honor har ofta kalksäckar bakom öronen, som de använder för att lagra kalk till äggskalen.

Ungarna ser helt annorlunda ut. De är mörkbruna eller grå med fina ljusa och mörka fläckar, och under det första levnadsåret byter de färg, som regel med gula ringar kring ögonen först. Efter 12-15 månader liknar de de vuxna.

Phelsuma guimbeaui beskrevs av Robert Mertens 1963 efter djur från Mauritius. Artnamnet hedrar samlaren av typexemplaret, B. Guimbeau. Fram till 2004 räknades den sydöstliga *Phelsuma rosagularis* som en underart, men genetiska undersökningar visade att de två är så avlägset släkt att de är var sin art. Arten är inte skygg i terrariet, men i naturen är den försiktig och jagas av många fåglar.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

Utbredning och livsmiljö

Phelsuma guimbeaui finns bara på ön Mauritius i sydvästra Indiska oceanen, omkring 870 km öster om Madagaskar. Den ursprungliga utbredningen omfattade de lägre delarna av hela öns västra sida från Port Louis till Baie du Cap i söder. Typlokalen är Pailles några kilometer sydväst om Port Louis, och i dag nämns bland annat Chamarel, Tamarin och Grande Rivière Noire som platser med bestånd.

Utbredningen är kraftigt uppsplittrad. En undersökning hittade 30 åtskilda delbestånd på 44 till 167 djur, och bara 12 av dem bedömdes som livskraftiga. De största sammanhängande områdena ligger i söder, delvis i Black River-nationalparken. Det finns också ett infört bestånd på ön Oahu på Hawaii. Det är inte en del av den ursprungliga utbredningen.

> **Naturlig utbredning:** Mauritius.

LIVSMILJÖ

Phelsuma guimbeaui är en skogsbo som är knuten till sammanhängande, öppen trädvegetation. Den finns i den torra och varma delen av Mauritius och är inte begränsad till låglandsskogen: den har hittats ända upp på toppen av Piton du Canot på 540 meters höjd. Vuxna djur lever högt uppe i träden, där de är väl kamouflerade mellan gröna blad, medan ungarna håller till nära marken i torra buskar och snår, där deras gråbruna färg döljer dem.

I de varmaste områdena kan temperaturen nå 35 °C i januari och sjunka till 12 °C under kalla nätter i juni. Djuren har tagit till sig införda träd som mango, eukalyptus och *Terminalia*, men de klarar sig inte i ett städat kulturlandskap, och byggnader samt banan- och kokosplantager kan inte ersätta skogen. Tätheten är låg överallt: oftast ser man enstaka djur eller en hane med en eller två honor i samma träd. Hanarnas revir är på 32-158 m² och överlappar nästan inte, medan honornas är mindre, 2-68 m², och överlappar mer. Djuren äter leddjur, men också pollen, nektar, trädsav och bladlössens sockerhaltiga avsöndringar.

Skötsel

TERRARIET

Ett par *Phelsuma guimbeaui* kan hållas försvarligt i ett terrarium på minst 40 × 40 × 60 cm (längd × bredd × höjd), men större är bättre om det finns plats. Höjden är viktig, eftersom arten lever i träd. Ett par är den säkraste hållningsformen. En hane kan också hållas tillsammans med flera honor, men honorna klarar sig ofta dåligt med varandra, särskilt om det bara finns två. I ett större terrarium är det därför bättre att ha tre till fyra honor till en hane.

Inred som för andra dagaktiva geckor. Bamburör i olika tjocklekar och släta grenar ger gångytor och gömställen. Vanliga gröna växter från plantskolan, till exempel *Schefflera*, *Anthurium*, *Sansevieria* och *Rhoeo*, lämpar sig, och de stora bladen används också som klätterytor och sovplatser. *Ficus pumila*, små ormbunkar och mossa kan göra området nära botten mer naturligt.

Som bottensubstrat fungerar hydrokulor av bränd lera, där växterna sätts direkt i. Det är lätt att underhålla, eftersom spillningen fungerar som näring för växterna, och fuktnivån kan avläsas på en vattenståndsmätare. Alternativt kan en blandning av jord och sand eller ogödslad planteringsjord användas. Terrariet ska kunna ventileras väl, särskilt om det står nära solljus.

TEMPERATUR

Dagtid ska terrariet för *Phelsuma guimbeaui* vara 24-30 °C. Under en spotlampa ska det finnas en solplats där temperaturen lokalt kan nå upp till 42 °C, och som djuren ska kunna använda flera gånger om dagen. Lamporna kan vara HQI, HCI eller CDM. Djuren ska kunna komma undan värmen igen, så det ska också finnas svalare och skuggade grenar.

På natten får temperaturen sjunka till rumstemperatur, omkring 18-22 °C, och på vintern till 16-18 °C, vilket är nyttigt, särskilt för honorna. Är vädret bra kan djuren periodvis hållas utomhus i ett nät- eller gasterrarium med skugga, där nattemperaturer ned till 15 °C tolereras. Kommer längre perioder med dåligt väder eller för kalla nätter ska de tillbaka

inomhus. Glasterrarier utan stor ventilation blir för varma i solen och bör inte användas utomhus.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Spraya terrariet för *Phelsuma guimbeaui* en gång om dagen med demineraliserat vatten. Djuren slickar i sig lite av vattnet, och det skadar dem inte. Efter sprayningen stiger luftfuktigheten tillfälligt till 70-80 %, och under dagen kan den sjunka till omkring 40 % i den övre delen av terrariet. Det är normalt.

Som dricksvatten är en fågeldrickare med behållare, som sätts fast på rutan med sugpropp, ett bra val, eftersom djuren då kan dricka hela tiden. En vattenskål accepteras, men används ofta som toalett. Vattenbehovet kan också täckas av den dagliga sprayningen, men då får vattnet inte vara demineraliserat, och beroende på vattnets hårdhet måste man räkna med kalkfläckar i terrariet.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Kraftigt ljus med fullt spektrum är viktigt för färgerna hos *Phelsuma guimbeaui*. Naturligt solljus är bäst. Terrariet kan belysas med LED-ljusbalkar eller keramiska spotlampor (HQI, HCI, CDM), och metallhalogenlampor med UV-andel är också ett alternativ. UV-strålning är en fördel, men inte strikt nödvändig om djuren får D3-vitamin med fodret.

De röda teckningarna blir bara blekgula eller bruna fläckar om ljuset är för svagt. Under mycket kraftigt terrarieljus blir de orangeröda, och färgerna utvecklas allra bäst utomhus. Ha ljuset tänt upp till 14 timmar om dagen på sommaren. På vintern sänks belysningen gradvis till 7-9 timmar under några veckor, så att djuren, särskilt honorna, får en vilopaus.

UTFODRING

Huvudfodret till *Phelsuma guimbeaui* är syrsor. Som omväxling ges vaxmottslarver, mjölbaggelarver eller andra små insekter, och mycket sällan mjölmaskar. Fruktpuré, blompollen och barnmat kan också serveras, eftersom arten i naturen också äter pollen, nektar och trädsav. Kommersiellt färdigfoder för dagaktiva geckor kan användas då och då. Vuxna djur utfodras varannan dag på sommaren och ungefär två gånger i veckan på vintern, medan ungarna får så mycket som de äter upp direkt, varje dag.

Utfodringen kan med fördel ske med pincett. Honorna har ett ökat behov under avelstiden, hanarna blir lätt för feta, och hanarna kan vara aggressiva mot honan under utfodring, så att hon drar sig undan och inte får tillräckligt. Insekterna pudras med vitamin- och mineralpreparat: hos honorna varje gång, hos vuxna hanar räcker en gång i veckan. Kalken från pudret räcker inte för honorna, så det ska alltid stå en liten skål med krossat sepiaskal. Honorna tar vad de behöver, och de får normalt inte permanent för stora kalksäckar.

Honorna kan ibland vara dåliga på att äta. En fet yoghurt med frukt tas nästan alltid emot och kan ges genom att honan slickar av det från en träpinne eller ett skaft på en sked. Fettet hjälper till att ta upp D3-vitamin. Puré bör bara ges i små mängder, eftersom den är energirik och lätt gör särskilt hanarna överviktiga.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Phelsuma guimbeaui är dagaktiv och lever strikt i träd. Arten är inte särskilt skygg i terrariet och är ett djur att titta på, inte att hantera. Den kan förlora svansen, och många vilda djur har tappat den, så ta aldrig tag i svansen. Håll hanteringen till ett minimum.

Hanarnas revir överlappar nästan inte i naturen, så två hanar ska inte hållas tillsammans. Ett par är idealiskt. Hanen kan vara påträngande mot honan, särskilt under utfodring, så det ska finnas många gömställen och växter. Mellan honorna är det ofta oro, särskilt när två honor hålls med en hane, och i större terrarier är tre eller fyra honor bättre. Vuxna djur jagar ungarna och äter dem gärna, så ungarna ska flyttas ut så snart de kläcks.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Vuxna *Phelsuma guimbeaui* kan könsbestämmas på hanens bredare huvud, större kropp och de tydliga porerna på undersidan av låren och framför kloaken. Hos ungarna kan hanarna kännas igen på porerna när de är tre till fyra månader gamla, men det kräver erfarenhet, eftersom vissa unga honor också har små porer. Hos honorna är porerna begränsade till området

framför kloaken och försvinner med åldern. Hos hanarna går de ut på låren och blir tydligt större.

Arten växer långsammare än andra dagaktiva geckor. Många är könsmogna efter ett år, och hos honorna syns de första äggen, men honorna bör först sättas i avel när de är ett och ett halvt och helst två år gamla, så att de är stora och starka nog att klara äggläggningen och en parningsivrig hane. Honorna föder upp ungar i terrarium upp till omkring tio års ålder, och antalet kullar minskar med åldern.

PARNING

På Mauritius lägger *Phelsuma guimbeaui* de flesta kullar mellan oktober och februari, men enstaka kullar kan komma året runt. I terrariet skapas en årstidsrytm genom att ändra belysningstiden och låta temperaturen sjunka något på vintern. Då gör honorna uppehåll i äggläggningen och kan återhämta sig, och hanarnas och honornas parningslust stäms av mot varandra. Det är viktigt för honornas hälsa och bör alltid tillåtas.

Efter parningen börjar honan ta mer sepiaskal. Man kan se att hon är dräktig på den rundare kroppen och på de genomskinliga äggen i buken, särskilt strax före läggningen. Hanen är ständigt parningsivrig, så honan ska ha gott om föda och gömställen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Phelsuma guimbeaui lägger ägg, och det är som regel två åt gången. Med åldern kommer fler enstaka ägg. En hona kan lägga upp till sex kullar under en säsong. Äggen limmas fast på en yta, och får honan inget lämpligt ställe att lägga på sitter de på en oåtkomlig plats eller på rutan.

Erbjud därför i god tid en läggplats: vågrätt placerade bamburör med en diameter på omkring 25 mm och fodrade med papper, så att kullen lätt kan tas ut. Vänta omkring två dagar med att ta ut pappret efter läggningen, eftersom honan kontrollerar kullen under den tiden. Tas det bort för tidigt kan hon undvika röret nästa gång. Honorna har ett stort behov av kalk och vitaminer under hela säsongen. Brist kan ge rakit eller förlust av ägg.

INKUBATION

Hos *Phelsuma guimbeaui* beror könet på inkubationstemperaturen, som hos andra dagaktiva geckor. Vid konstanta temperaturer på upp till 29 °C, till exempel 22, 24 eller 28 °C, kläcks nästan bara honor. Högre konstanta temperaturer bör inte användas, eftersom ungar som blir för varma ofta dör. I stället används en högre temperatur med en tydlig nedgång på natten. Med 30,5 °C (plus/minus 1 grad) i sex timmar om dagen och 23 °C (plus/minus 1 grad) under de övriga 18 timmarna får man ungefär hälften hanar och hälften honor.

Äggen flyttas helst till en inkubator. Kläckningstiden beror på temperaturen och varierar från 45 till 113 dagar. Inkubation i terrariet kan också lyckas om temperaturförhållandena stämmer, men det är svårare att styra. Kan äggen inte flyttas ska de säkras med ett lock, så att ungarna kan flyttas direkt när de kläcks. De vuxna jagar nämligen ungarna.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nykläckta ungarna av *Phelsuma guimbeaui* är omkring 4 cm långa. De sätts först enskilt i plastlådor på en liter med nät i lock och sida. Inredningen är två snedställda bambupinnar eller kvistar och en fågeldrickare med behållare. Inget substrat används, eftersom ungarna kan svälja jord eller sand när de försöker fånga föda.

Ungarna får vitaminerade foderdjur varje dag de första månaderna, men bara så många som de äter upp direkt, för foderdjur som springer runt i lådan stressar dem. De minsta syrsorna och mjölbaggarna är lämpliga, och lite fruktpuré eller färdigfoder för dagaktiva geckor kan ges då och då. När ungarna är 6-8 veckor gamla flyttas de till ett terrarium på 30 × 30 × 50 cm eller helst till en liten utomhusvoljär av insektsnät under sommarhalvåret. Fuktigt hushållspapper i en skål fungerar som dricksvatten i voljären. Könsfördelningen är ofta skev om äggen inkuberas vid konstant temperatur, så se avsnittet om inkubation.

Hälsa och vanliga misstag

Phelsuma guimbeaui är förhållandevis lätt att hålla, men något mer krävande än vissa andra dagaktiva geckor. De typiska problemen är:

- Kalk- och vitaminbrist hos honorna, som kan ge rakitis och förlust av ägg. Pudra fodret och låt en skål med krossat sepiaskal stå framme hela tiden.

- Fetma, särskilt hos hanarna, om de får för mycket färdigfoder eller fruktpuré.
- Svaga färger och blek teckning, som beror på för lite ljus. Använd kraftigt ljus och gärna solljus.
- Skev könsfördelning om äggen inkuberas vid konstant temperatur. Använd temperaturväxlingen som beskrivs under inkubation.
- Utmattade honor efter många kullar. Vila och tid utomhus i bra väder hjälper.
- Förlorad svans efter hantering eller slagsmål. Svansen växer inte ut igen i samma form.

Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om ett djur tappar i vikt, slutar äta eller verkar slött.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.